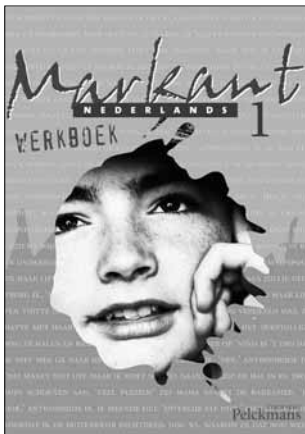

Methodes Nederlands voor de A-stroom van de eerste graad secundair onderwijs

Gewikt, gewogen en goed be~~V~~N den?

Bert Cruysweegs

Zes methodes Nederlands voor de eerste graad secundair onderwijs (A-stroom) zijn door zes jury's (in totaal veertien verschillende juryleden) grondig doorgelicht op 29 criteria verdeeld over vier categorieën: vakinhouden, didactische aanpak, gebruiksvriendelijkheid en uiterlijke vormgeving. De criteria die werden gehanteerd, zijn in het vorige artikel integraal opgenomen. De juryrapporten per methode vormen een synthese van enerzijds de individuele juryverslagen en anderzijds de bedenkingen die naar voren kwamen tijdens tussentijdse groepsbesprekingen of tijdens de eindrondes. U vindt eerst een 'mathematische' beoordeling in twee tabellen; die toont een gemiddelde van de individueel toegekende scores per criterium. Belangrijker of toch zeker complementair hiermee is echter het tekstuele juryrapport: daarin vindt u de (positieve en negatieve) krachtlijnen terug die door meerdere juryleden naar voren werden gebracht in hun beoordeling.

MARKANT NEDERLANDS ASO

Vakinhouden

Markant Nederlands ASO biedt de leerkracht veel materiaal voor boeiend heden-daags vaardigheidsonderwijs: alle vaardigheden komen expliciet en uitvoerig aan bod en worden steeds volgens het OVUR-stap-

penplan behandeld op een voor de leerlingen aantrekkelijk niveau. De mondelinge

vaardigheden zijn erg interactiebevorderend uitgewerkt; er mag daarbij nog meer aandacht gaan naar het integreren van deeltaalvaardigheden. Om de leesvaardigheid te trainen is er een ruime waaier van tekstsoorten voorhanden, die ook *preteaching* stimuleert (introduceren van historische, aardrijkskundige, biologische thema's). De keuze van fictieteksten is wisselvallig; vooral de selectie van jeugdboeken is eerder zwak. Erg goed zijn het leesdossier met suggesties om op een minder schoolse manier met boeken te werken en de woordenbank met schooltaalwoorden. Taalbeschouwing is overzichtelijk en leerlinggericht uitgewerkt, en wordt bovendien in een handig vademecum nog eens samengebracht. De aanpak van

TABEL 1: BEOORDELING VAN DE TOTAALMETHODES NEDERLANDS VOOR HET EERSTE JAAR SO (A-STROOM)

	MARKANT NED.ASO	MARKANT NED.TSO	NIUW NETWERK NED.ASO	NIUW NETWERK NED.TSO	NIUW TALENT VOOR TAAL	VITAAL NEDERLANDS
VAKINHOUDEN						
1 mondelinge vaardigheden	++	+	+	+-	++	-
2 leesvaardigheid	++	++	++	++	++	+
3 fictie	+-	++	++	++	++	+
4 schrijfvaardigheid	++	++	++	++	++	+
5 taalbeschouwing	++	++	++	++	++	-
6 massamedia	+-	-	+	-	-	-
7 vakoverschrijdende eindtermen						
7 a milieu-educatie	+	++	+	++	++	-
7 b gezondheidseducatie	+-	+-	++	++	++	-
7 c opvoeding tot burgerzin	++	++	++	++	++	-
7 d sociale vaardigheden	++	++	++	++	++	+
7 e leren leren	++	++	++	++	++	+
DIDACTISCHE AANPAK						
8 strategisch handelen	++	+-	++	+-	++	-
8 a mondelinge vaardigheden	++	+-	++	+-	++	-
8 b leesvaardigheid	++	++	++	++	++	-
8 c schrijfvaardigheid	++	++	++	++	++	-
8 d kijkvaardigheid	++	++	++	++	++	-
9 transfer kennis/vaardigheden	++	++	++	++	++	-
10 leerlinggerichte opbouw	++	++	++	++	++	-
11 geleidelijke opbouw						
11 a mondelinge vaardigheden	+	-	+	+-	++	-
11 b leesvaardigheid	++	++	++	++	++	-
11 c schrijfvaardigheid	++	++	++	++	++	-
12 leren leren	++	++	++	-	++	+
13 doelgroep	++	++	++	++	++	+
GEBRUIKS VRIENDELIJKHEID						
Leerlingenboeken						
14 helder/begrijpelijk		/			++	+
14 a leerlingboek	+	+	+	+	++	+
14 b werkboek	+	+-	+	+	++	+
15 gevarieerde oefeningen	+	++	+	++	++	+
16 gevarieerde onderwerpen	+	++	+	++	++	+
17 origineel/lichtvoetig		/			++	+
17 a leerlingboek	+	+	+	+	++	+
17 b werkboek	++	+	+	+	++	+
Handleiding leerkracht						
18 didactische ondersteuning	++	+-	++	-	+	n.b.
19 leren buiten de klas	++	-	++	+-	+	n.b.
20 efficiënte tijdsbesteding	++	+-	++	+	+	n.b.
21 zwakke/sterke taallearners	-	-	-	+	-	n.b.
22 evaluatiemogelijkheden	++	++	++	++	++	n.b.
23 BZL (begeleid zelfstandig leren)	+	+-	++	++	++	n.b.
UITERLIJKE VORMGEVING						
24 inzicht in opbouw (Ik)	+	+	+	+	++	-
25 inzicht in opbouw (II)	+	+	+	+	++	-
26 functioneel/duidelijk (II)	++	+	+	+	++	-
27 AV-materiaal/computermateriaal	++	+	+	+	++	+
28 website	++	++	++	++	++	+
29 verzorgd/stevig (geheel)	+	+	++	++	++	+

++ heel goed; + goed; +- twijfelachtig in het voordeel van goed; - slecht; -- heel slecht; n.b. niet beschikbaar (bij beoordeling)

TABEL 2 : BEOORDELING VAN DE TOTAALMETHODES NEDERLANDS VOOR HET TWEEDE JAAR SO (A-STROOM)

	MARKANT NED. ASO	MARKANT NED. TSO	NIEUW NETWERK NED. ASO	NIEUW NETWERK NED. TSO	NIEUW TALENT VOOR TAAAL	VITAAL NEDERLANDS
VAKINHOUDEN						
1 mondelinge vaardigheden	++	+	+	+	++	-
2 leesvaardigheid	++	++	++	++	++	-
3 fictie	+-	++	++	++	++	+
4 schrijfvaardigheid	++	++	++	++	++	-
5 taalbeschouwing	++	+-	++	++	++	-
6 massamedia	+-	-	+	-	-	-
7 vakoverschrijdende eindtermen						
7 a milieu-educatie	+	+	+	-	++	-
7 b gezondheidseducatie	+	+-	+	+	++	-
7 c opvoeding tot burgerzin	+-	++	++	++	++	-
7 d sociale vaardigheden	++	++	++	++	++	+
7 e leren leren	++	++	++	++	++	+
DIDACTISCHE AANPAK						
8 strategisch handelen						
8 a mondelinge vaardigheden	+	+-	+	+	++	-
8 b leesvaardigheid	++	+-	++	++	++	-
8 c schrijfvaardigheid	++	++	++	++	++	-
8 d kijkvaardigheid	+	+	+	+	+	-
9 transfer kennis/vaardigheden	+	++	+	++	++	-
10 leerlinggerichte opbouw	+	++	+	++	++	-
11 geleidelijke opbouw						
11 a mondelinge vaardigheden	+	+	+	+	++	-
11 b leesvaardigheid	++	++	++	++	++	-
11 c schrijfvaardigheid	++	+-	++	++	++	-
12 leren leren	++	++	++	++	++	-
13 doelgroep	+	+	+	+	+	+
GEBRUIKS VRIENDELIJKHEID						
Leerlingenboeken						
14 helder/begrijpelijk		/				
14 a leerlingboek	+	+	+	+	++	+
14 b werkboek	+	+-	+	+	++	+
15 gevarieerde oefeningen	+	++	+	+	++	+
16 gevarieerde onderwerpen	+	++	+	+	++	+
17 origineel/lichtvoetig						
17 a leerlingboek	+	/	+	+	++	+
17 b werkboek	++	+	+	+	++	+
Handleiding leerkracht						
18 didactische ondersteuning	++	+-	+	+	+	+
19 leren buiten de klas	++	-	+-	+	+	+
20 efficiënte tijdsbesteding	++	+-	+-	+	+	+
21 zwakke/sterke taallearners	-	+-	-	+	-	-
22 evaluatiemogelijkheden	++	++	++	++	++	-
23 BZL (begeleid zelfstandig leren)	+	+-	+	+	++	-
UITERLIJKE VORMGEVING						
24 inzicht in opbouw (lk)	+	+	+	+	++	-
25 inzicht in opbouw (ll)	++	+	+-	+	++	-
26 functioneel/duidelijk (ll)	++	+-	+-	+	++	+
27 AV-materiaal/computermateriaal	++	+-	+-	+	++	+
28 website	+	+	+	+	+	+
29 verzorgd/stevig (geheel)	+	+	+	+	+	+

++ heel goed; + goed; +- twijfelachtig in het voordeel van goed; -+ twijfelachtig in het voordeel van slecht; - slecht; -- heel slecht; n.b. niet beschikbaar (bij beoordeling)

grammatica biedt veel aanzetten tot inductief werken, maar is wel nog sterk op ontleding gericht; de link met taalvaardigheid mocht sterker zijn. (De keuze die het boek laat om taalbeschouwing al dan niet te integreren in het vaardigheidsonderwijs is overigens te vrijblijvend.) Massamedia krijgen wat te weinig aandacht. De vakoverschrijdende eindtermen komen voldoende aan bod, behalve opvoeding tot burgerzin, dat te geïsoleerd behandeld wordt. Aandacht voor leren leren is er zeker: het leerproces wordt goed begeleid, o.a. met studietips, samenvattende kadertjes en mogelijkheden voor zelfevaluatie.

Didactische aanpak

De OVUR-strategie wordt zoals gezegd systematisch aangebracht voor alle (deel) vaardigheden. Die steeds terugkerende structuur is erg ondersteunend voor het leerproces, maar houdt ook wel het gevaar in dat ze het spontane lees- of schrijfproces wat afremt of dat het al te werktuiglijk wordt ingezet. In ieder geval biedt deze werkwijze, samen met het genoemde vademecum en de schutbladen voor een leerlingenmap (om taken te bundelen), een stevig houvast tijdens het leren. Over het algemeen is *Markant Nederlands ASO* didactisch erg sterk: de werkvormen zijn gevarieerd, er komen diverse leerstijlen aan bod, de transfer tussen kennis en vaardigheden is aanwezig. De tekst over kindsoldaten is daarbij een toonbeeld van didactische aanpak. Bijzonder goed scoort deze methode op het vlak van schooltaalwoorden en inductieve woordenschatdidactiek. Ook de spellingwijzer met struikelwoorden is goed. Toch zijn er enkele didactische schoonheidsfoutjes te bespeuren: de aanpak van het genietend lezen is nog te vrijblijvend; de introductie van vraagsoorten en vraagwoorden komt te laat (net als het invulstappenplan voor lezen); en de reflectie

op taalgebruik en communicatie kan iets beter.

Gebruiksvriendelijkheid

Markant Nederlands ASO is helder opgebouwd en biedt een rijke variatie aan oefenen en tekstmateriaal. De thema's spreken aan en zijn nooit vergezocht. Zeer positief zijn de vaste structuur in de opbouw, de terugkerende studietips en de systematische aandacht voor schooltaal, en de duidelijke instructies en talrijke relevante tips. Het werkboek is erg origineel. De titels in de inhoudsopgave van het leerlingenboek zijn vaak (te) speels of figuurlijk en boeten daardoor soms wel aan duidelijkheid in.

De didactische ondersteuning is schitterend: de leerlingen kunnen gebruik maken van het vademecum en de schutbladen maken procesevaluatie een stuk makkelijker. De verschillende soorten evaluatiefiches worden bijzonder op prijs gesteld. Er worden zelfs praktijkvoorbeelden gegeven om buiten de klas te leren. BZL en schrijfdossier zijn aanwezig, maar konden nog sterker uitgewerkt worden. Voor taalzwakke leerlingen zijn er te weinig differentiatiemogelijkheden voorzien.

Uiterlijke vormgeving

De methode is zeer aantrekkelijk en helder vormgegeven: modern, met een functioneel gebruik van kleuren, kaders en illustraties. De bladspiegel is soms wel iets te druk door de zijdelingse introductie van tips en 'weetjes'. Het werken met 2 à 3 boeken/mappen wordt soms wel als belastend ervaren, en het losmaken van aparte werkbladen is niet altijd even makkelijk; misschien kan er gedacht worden aan een losbladige opvolger van het werkboek?

MARKANT NEDERLANDS TSO

Vakinhouden

Net als zijn ASO-tegenhanger biedt *Markant Nederlands TSO* goed materiaal voor degelijk vaardigheidsonderwijs. Bij de mondelinge vaardigheden mag er wel iets meer aandacht wor-

den besteed aan expressieoefeningen. Voor leesvaardigheid is er voldoende aangepast tekstmateriaal voorzien, en het leesdossier wordt geïntroduceerd als werkvorm. Telkens wordt er spelling herhaald na een viertal lessen. Taalbeschouwing wordt ook in deze methode jammer genoeg nog niet geïntegreerd aangeboden. Grammatica wordt wel duidelijk inductief opgebouwd. Leren leren en sociale vaardigheden zijn bijzonder goed uitgewerkt, maar dat kan niet gezegd worden van massamedia (amper te vinden) en gezondheidseducatie (nogal pover). Schooltaalwoorden worden consequent en efficiënt aangebracht.

Didactische aanpak

Net als bij de ASO-variant bieden het vademecum en de handige schutbladen de nodige didactische ondersteuning. Het OVUR-stappenplan wordt ingezet bij alle vaardigheden, maar de strategieën en opbouw bij mondelinge vaardigheden en lezen konden duidelijker zijn. Een echt invulstappenplan voor leesvaardigheid komt te laat aan bod of ontbreekt, bv. voor langere zakelijke teksten of genietend lezen. De vaardigheden zijn bovendien wel geïntegreerd, maar ze worden nog te weinig vakoverschrijdend benaderd. Leren leren is zoals gezegd prima: de essentie van de

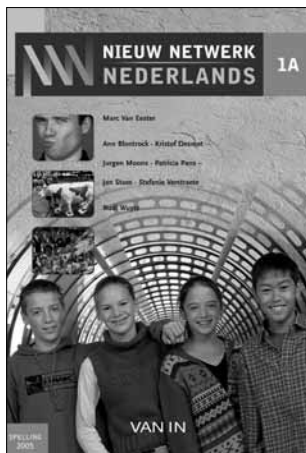
leerstof wordt goed vastgezet in kadertjes en de volgfiches maken procesevaluatie mogelijk. Jammer is wel dat je voor verdiepings- en uitbreidingsmateriaal enkel op de cd-rom terechtkunt.

Gebruiksvriendelijkheid

De methode is behoorlijk gebruiksvriendelijk. Zo zijn er talrijke kruisverwijzingen naar het vademecum te vinden. Soms zijn de verwijsicoontjes en pictogrammen wel niet duidelijk genoeg. In het algemeen mag er nog wat meer humor in de methode zitten en verdienen sommige werkvormen meer variatie (zo is groepswerk nogal vaak volgens eenzelfde stramien uitgewerkt). De handleiding laat enkele kansen liggen en vult de behoefte aan ideeën rond werkvormen of algemene achtergrondinformatie onvoldoende in. De cd-rom compenseert dat wel, want daar vind je als leerkracht behoorlijk wat ondersteunend materiaal, een jaarplan en suggesties voor evaluatie. Differentiatiemogelijkheden zijn schaars, en zwakke taalleerders krijgen enkel op de cd-rom de nodige ondersteuning.

Uiterlijke vormgeving

De leerlingen hebben bij aanvang wellicht enige sturing nodig voor ze een goed inzicht in de opbouw krijgen; de lay-out is immers vaak te druk en overladen voor deze doelgroep, en de instructietaal is soms te moeilijk of te stroef. Het feit dat er slechts één leerwerkboek moet gebruikt worden, is wel een groot pluspunt. De extra uitleg op de tussenbladen is overzichtelijk en duidelijk. AV- en computermateriaal zijn niet echt gebruiksvriendelijk, maar de website is in orde.

NIEUW NETWERK NEDERLANDS ASO

Vakinhouden

Ook deze methode richt zich sterk op de vaardigheidstraining en voorziet in een duidelijke opbouw om die vaardigheden in te oefenen. Vooral lezen en schrijven komen opvallend goed uit de verf; de mondelinge

vaardigheden zijn goed zonder meer (met volgehouden aandacht voor expressie-oefeningen). Doelgericht spreken en luisteren komen wel te traag op gang. De jonge lezer wordt verwend: *Nieuw Netwerk Nederlands ASO* tracht met zijn 'leesgroeiboek' de leerlingen bewust te maken van hun voorkeuren (keuzebegeleiding) en biedt ook gevarieerde verwerkingsopdrachten. Het vormt tevens een aanzet tot het maken van een portfolio. Er is veel aandacht voor genietend en ervarend lezen en voor de verschillende leesstrategieën, en dit op een geleidelijke en gestructureerde manier. Ook de voeten komen voldoende tot ruimschoots aan bod. Zwakkere punten: taalbeschouwing wordt nog te weinig geïntegreerd aangeboden, en het thema 'massamedia' krijgt te weinig aandacht of de leerstof is niet altijd bruikbaar.

Didactische aanpak

De aanpak van strategisch handelen is zeer goed voor alle vaardigheden, die bovendien zoveel mogelijk geïntegreerd worden, met duidelijke verwijzingen naar andere vakken. Vooral de opbouw van leesvaardigheid scoort bijzonder sterk. Verdere didactische troeven zijn o.m. de 'steunpunten' waarin leerstof of strategieën worden vastgezet,

het systematisch activeren van voorkennis bij de leerlingen en de grote aandacht voor alternatieve evaluatievormen (peerevaluatie). Leren leren is prominent aanwezig ('speel-leer-o-logie'): vanaf het eerste jaar zijn er opdrachten die het zelfstandig werken stimuleren en in het tweede semester van het tweede jaar komt het echt zelfstandig leren aan bod. Het coöperatief leren wordt ondersteund door een boeiende lessenreeks en een theoretische fundering. Er is ruime aandacht voor reflectie en zelfsturing bij vaardigheden en toetsen.

Gebruiksvriendelijkheid

Leerkracht en leerlingen vinden snel wat ze nodig hebben in deze handige methode, die door een van de beoordelaars eerder als 'gestructureerd en degelijk' wordt omschreven dan als 'lichtvoetig en origineel'. Ook de instructietaal levert geen problemen op. De leerkracht wordt goed ondersteund: de handleiding biedt een resem lesteps, een jaarplanning en goede evaluatiemogelijkheden. Wel is het jammer dat men te weinig oog heeft voor leren buiten de klas en dat differentiatie- en remediërmogelijkheden voor zwakke taalleerders nagenoeg ontbreken. (De methode voorziet weliswaar een 'snelweg' voor sterkere klassen en een uitgebreider traject voor de andere.)

Uiterlijke vormgeving

Een fraai ogende methode met een duidelijke opbouw (enkel de inhoudsopgave bevat soms nietszeggende titels). Het AV-materiaal is wel niet steeds aangepast en de toegankelijkheid van de website kon beter. De boeken zijn verzorgd en stevig uitgegeven.

NIEUW NETWERK NEDERLANDS TSO

Vakinhouden

Nieuw Netwerk Nederlands TSO sluit goed aan bij de verworvenheden van de lagere school en is goed gericht op de leefwereld van de leerlingen. Het materiaal is actueel en eigentijds. De OVUR-strategie komt in feite

pas vanaf thema 4, dus behoorlijk laat, tevoorschijn. Zowel voor de mondelinge vaardigheden als voor schrijven betekent dat een strategische handicap, die wel wordt goedgemaakt in het tweede jaar. Aan lezen wordt veel aandacht besteed, hoewel sommige teksten wel wat kort of makkelijk zijn uitgevallen. De leesportfolio wordt stapsgewijs opgebouwd. Taalbeschuwing is opvallend goed geïntegreerd in alle thema's en wordt mooi ingevuld; aan woordenschat had iets meer aandacht besteed mogen worden. Achteraan in het boek komen zinsleer en spelling duidelijk en overzichtelijk aan bod. Wat de voeten betreft, zijn het vooral sociale vaardigheden en leren die uitgebreid behandeld worden; milieueducatie en gezondheidseducatie komen slechts sporadisch voor.

Didactische aanpak

Voor mondelinge vaardigheden is de uitwerking in het eerste jaar vrij onduidelijk, en ontbreken er handige evaluatiefiches. De OVUR-strategie wordt zoals gezegd pas in thema 4 geïntroduceerd en is vooral in het tweede jaar zeer duidelijk uitgewerkt met stappenplannen. De moeilijkheidsgraad van teksten en opdrachten is goed. In het algemeen wordt er in het eerste jaar meer

aan leesvaardigheid gewerkt en in het tweede jaar meer aan schrijfvaardigheid. Kijkvaardigheid wordt er soms wat bijgesleurd, en de totaalvaardigheden of verbanden met andere vakken missen we wel. Maar de vaardigheden worden wel behoorlijk geïntegreerd. Voor evaluatie is deze methode sterk, zeker voor wat het tweede jaar betreft. Leren leren is in didactisch opzicht dan weer pover; zo zijn er geen verbeter sleutels te vinden en had de opvolging van het leerproces beter gekund.

Gebruiksvriendelijkheid

De didactische ondersteuning is vrij mager. De handleiding is nogal summier en weinig creatief, en voor remediërmateriaal of suggesties voor werkvormen kun je enkel op de cd-rom terecht. Aanzetten voor proces- en peerevaluatie en BZL komen pas goed uit de verf in het tweede jaar. De methode mocht wat spitsier en lichtvoetiger zijn en geeft soms een wat overladen indruk. Differentiatie is mogelijk, maar dan vooral op initiatief van de leerkracht. Voor zwakke taalleerders is er te weinig ondersteuning.

Uiterlijke vormgeving

De boeken zijn in een handig formaat uitgegeven. De structuur is duidelijk: de leerlingen zien goed in wat er van hen verwacht wordt. Het leerlingboek kan makkelijk in een ringmap opgeborgen worden. Computermateriaal en website zijn kwalitatief in orde.

NIEUW TALENT VOOR TAAL

Vakinhouden

Nieuw talent voor taal behoudt de sterke punten van zijn voorganger *Talent voor taal* en combineert die met een mooie inhaalbeweging voor de zwakkere plekken. Een schat aan bronnenmateriaal zorgt voor een uitdagende en leerlinggerichte benadering van sterk vaardigheidsonderwijs. De taken zijn afwisselend en motiverend en werken steeds volgens het OVUR-principe. Er is een grote verscheidenheid aan tekstsoorten. Lees- en schrijfstrategieën worden degelijk en procesmatig aangebracht en de leesportfolio wordt geïntroduceerd. De keuze van fictieteksten is interessant, maar de verwerkingsopdrachten mochten creatiever zijn en de gebruikte terminologie is te uitvoerig voor een eerste graad. Elk hoofdstuk wordt mooi afgerond met een selectie gedichten. Taalbeschouwing wordt te klassiek en geïsoleerd behandeld. Er is wel aandacht voor taalvariatie. Voor de VOETEN scoort deze methode opvallend sterk: de thema's zijn er als het ware op afgestemd en ze komen dan ook uitvoerig aan bod.

Didactische aanpak

De vaardigheden worden systematisch geïntegreerd, met aandacht voor totaalvaardigheden en studievoordigheden. Daarbij worden een deductieve en inductieve aanpak mooi afgewisseld. De leerlingen worden gemotiveerd om de opdrachten gestructureerd uit te voeren; gerichte vragen leiden tot reflectie en (zelf)evaluatie. Er is een duidelijke leerlijn uitgewerkt voor

alle vaardigheden en er worden dwarsverbanden met andere vakken gelegd. De opbouw is erg 'natuurlijk' door de stijgende moeilijkheidsgraad en de goede en consequente activering van voorkennis. Er zijn veel mogelijkheden voor feedback en evaluatie. De 'leerhulp' per vaardigheid biedt een goede ondersteuning voor het leren leren. Toch is de methode iets te veel gericht op sterkere doelgroepen.

Gebruiksvriendelijkheid

De instructies zijn duidelijk en er wordt goed teruggekoppeld naar de theorie. De moeilijkheidsgraad van het – erg gevarieerde – oefenmateriaal wordt aangegeven met symbooltjes. Er is ruimte voor creativiteit en relativerende humor. De handleiding biedt suggesties voor didactische verwerkingsmogelijkheden, maar expliciteert de onderwijsvisie niet echt. De benadering van de VOETEN wordt wel grondig toegelicht en in een overzicht verduidelijkt. Er wordt niets voorgekauwd; de leerkracht kan het materiaal naar eigen inzicht inzetten. De achtergrondinformatie bij de lesonderwerpen is wel wat mager. Er is een handig jaarplan voor leerlingen en leerkracht opgenomen. Per thema worden herhalingsstoetsen aangereikt die prima bruikbaar zijn. Ook de lees- en luistertoetsen zijn goed uitgewerkt. Er is aandacht voor BZL (studiewijzers ontbreken weliswaar) en voor het ontwikkelen van lees- en schrijfportfolio's. Differentiëren is minder evident, en peerevaluatie ontbreekt nagenoeg. Zwakke taalleerders zullen met deze methode moeite hebben.

Uiterlijke vormgeving

Leerlingen vinden snel hun weg in deze overzichtelijke methode. De gelijkvormige opbouw per hoofdstuk is een didactisch pluspunt. De kern van de leerstof wordt vastgezet in handige synthesekaders, en er wordt steeds verwezen naar wat de leer-

lingen al geleerd hebben. Handig zijn ook het register in handboek en werkboek en het overzicht van de behandelde items per vaardigheid.

De bijhorende cd biedt geen didactische meerwaarde, en bij de video ontbreekt een timing van de (niet altijd functionele) videofragmenten. De website is enkel toegankelijk met een code en niet voor leerlingen uitgewerkt. De illustraties zijn functioneel en aantrekkelijk gelay-out. Het losbladige werkboek wordt als positief ervaren.

VITAAL NEDERLANDS

Vakinhouden

Vitaal Nederlands is opgebouwd rond een aantal tekstsoorten. Die keuze roept wel vragen op: leerlingen leren zo wel veel tekstsoorten kennen en er taalbeschuwendijk naar kijken, maar ze worden er niet

noodzakelijk taalvaardiger van. De vaardigheden worden trouwens nogal kunstmatig aan de tekstsoorten gekoppeld. En ondanks de grote verscheidenheid aan tekstsoorten is er weinig aandacht voor verschillende manieren van lezen, leesstrategieën of tekstopbouw; de benadering blijft grotendeels gericht op tekstenmerken en is dus te cognitief. De mondelinge vaardigheden komen er nogal bekaaid af: er valt geen leerlijn te bespeuren, de spreek- en luisteropdrachten komen te accidenteel voor en missen een gestructureerde aanpak. Voor fictie biedt het boek leuke, recente fragmenten uit de jeugdliteratuur met talrijke creatieve verwerkingsmogelijk-

heden. Een aanzet tot een leesportfolio komt in het tweede jaar even aan bod, maar wordt te oppervlakkig uitgewerkt. De methode biedt gevarieerde schrijfoopdrachten en -tips en benadert schrijven als proces; de OVUR-methode komt niet expliciet aan bod. Wat taalbeschouwing betreft, is er wel voldoende aandacht voor reflectie op de eigen taalvaardigheid. Grammatica en spelling worden echter te moeilijk en totaal geïsoleerd behandeld; van enige integratie is geen sprake. Hetzelfde geldt voor woordenschat. Ook taalvariatie krijgt te weinig ruimte. Leren leren is als eindterm aanwezig, maar wordt ook niet geïntegreerd en komt nogal 'belerend' over (elk hoofdstuk bevat een studeertip). Overige VOETEN zijn nauwelijks aanwezig, wat de handleiding ook moge beweren.

Didactische aanpak

Van strategisch handelen is niet veel te merken: de vaardigheden worden erg onduidelijk uitgewerkt, zonder leerlijn, systematiek of strategieën. De methode is erg cognitief gericht en is te weinig authentiek, leerzaam en taakgericht. Voorkennis wordt nauwelijks ingeschakeld en reflectie op proces of product ontbreken. Bovendien is het boek in feite té leerlinggericht en modieus in zijn tekst- en themakeuze en lay-out: er gaat te veel aandacht naar de leefwereld van de leerlingen en te weinig naar relevante culturele en maatschappelijke thema's. Ook de instructietaal is soms gemaakt enthousiast. Schooltaalwoorden worden niet functioneel ingeschakeld. Het boek biedt zeer weinig aanzetten tot zelfevaluatie. De leerkracht krijgt weinig ankerpunten om het leerproces te begeleiden.

Gebruiksvriendelijkheid

Er wordt bij de oefeningen steeds teruggekoppeld naar de theorie of naar vorige oefeningen. De opdeling van oefeningen in

A-reeksen en B-reeksen is wel onduidelijk. Luisteroefeningen worden te veel volgens eenzelfde sjabloon uitgewerkt. De humor en cartoons werken relativerend, de thema's zijn niet altijd (of misschien zelfs te weinig) problematiserend. De visie achter de methode wordt te weinig toegelicht, en deze visie is nauwelijks terug te vinden in de didactische aanpak. De handleiding bevat veel didactische suggesties, maar ondersteunt nauwelijks differentiatie (het verschil tussen de A-versie en T-versie is vaak minimaal); het leerproces wordt onvoldoende ondersteund. Er wordt met mondjesmaat naar de eindtermen verwezen en suggesties voor een jaarplan ontbreken. Remediërmateriaal voor zwakkere taallearners is er niet. De methode is zeer beperkt qua evaluatievormen: er wordt bv. zeer weinig aan procesevaluatie of peer-evaluatie gedaan. Begeleid zelfstandig leren komt niet aan bod.

Uiterlijke vormgeving

Een nogal onoverzichtelijke methode met onduidelijke verwijzingen tussen handboek en werkboek en interne verwijzingen naar de oefeningen. Inzicht in de opbouw verkrijgen is moeilijk voor leerkracht én leerling; je loopt al snel het gevaar om in deze methode te verdwalen. Kadertjes met samenvattingen van de leerstof worden herhaald in het werkboek. De massa illustraties en foto's zijn vaak niet functioneel. Cd, video en dvd zijn leuke en bruikbare aanvullingen (een keuze-menu bij de dvd ware handig geweest; nu moet je 'doorspoelen'); ze worden wel te weinig geïntegreerd in het handboek of werkboek. Er is een mooie website beschikbaar met een gedeelte voor leerlingen en leerkrachten, en interactief ICT-oefenmateriaal; de site is overzichtelijk en biedt veel mogelijkheden. Het geheel is verzorgd uitgegeven, met uitscheurbare werkbladen in het werkboek.

HELP ONS EEN SPELLINGCONTROLE VOOR DYSLECTICI TE MAKEN!

Hoewel de spellingcontrole van Microsoft Office behoorlijk werkt, is hij nog niet voldoende toegesneden op de spellingfouten die dyslectici maken. Daar lijkt binnen afzienbare tijd verandering in te zullen komen. Een consortium van taal- en spraaktechnologen slaat de handen samen en gaat de spelling- en grammaticaconrole aanpassen voor gebruikers met dyslexie. Ze doen een oproep aan ouders, leerkrachten, logopedisten, remedial teachers en anderen om foutenmateriaal van dyslectici in te sturen.

OM WELKE AANPASSINGEN GAAT HET?

Bij het gebruik van spellingcontrole hebben dyslectici problemen op drie punten (James & Draffan, 2006):

- (1) het lezen en begrijpen van de gesuggereerde spellingsalternatieven;
- (2) het nagaan of het spellingsalternatief past binnen de context van de zin;
- (3) het uitmaken of het beste spellingsalternatief gekozen werd.

Voor het Nederlands zijn er nog bijkomende aandachtspunten. Zo merkt spellingcontrole momenteel slechts 2/3 van de fouten van een leerling met dyslexie op en wordt er voor bijna de helft van de fouten geen correct spellingsalternatief voorgesteld (Callebaut, 2006).

NEDERLANDSE TAALUNIE: STEVIN

Recent heeft de Nederlandse Taalunie een Stevin-project goedgekeurd om spellingcontrole voor dyslectici te ontwikkelen. De uitvoerende partijen daarbij zijn Polderland Language & Speech Technology (Nijmegen), de makers van de Nederlandse spellingcontrole voor Microsoft Office; Technologie en Integratie (Gent), de ontwikkelaars van het voorleesprogramma Sprint; Die-'s-lekti-kus, een Vlaamse vereniging die projecten rond leerstoornissen organiseert en ondersteunt.

Om een dergelijke spellingcontrole te kunnen ontwikkelen, moet er eerst een corpus van spelfouten van leerlingen met dyslexie verzameld worden. Hoe meer fouten, hoe beter! Daarmee kan een spellingcontrole speciaal voor dyslectici gemaakt worden. Polderland, T&I en Die-'s-lekti-kus doen dan ook een oproep om hulp (zie volgende pagina).

Literatuur

Callebaut, D. (2006). Dyslexie: de kwaliteit van spellingcontrole. *Remediaal, Tijdschrift voor leer- en gedragsproblemen in het vo/bve*, 7/1, p. 17-26.

James, A. & Draffan, E.A. (2004). *The Accuracy of Electronic Spell Checkers for Dyslexic Learners*. PATOSS bulletin.

www.iansyst.co.uk/reviews/spell-checker-accuracy/

O P R O E P

WE ZOEKEN SPELFOUTEN!

Welke spelfouten?

- Met de hand geschreven Nederlandse teksten met spelfouten.
Getypte tekst is onbruikbaar.
- De tekst is door de leerling met dyslexie zelf bedacht.
Geen overschrijfwerk.
- Liefst doorlopende tekst. Dus: schrijfpodrachten, opstellen, antwoorden op open vragen enz.
- Per leerling: teksten waarin alles samen een 50-tal woorden fout gespeld zijn.

Spelfouten van welke leerlingen?

- De leerling moet een dyslexie-attest hebben.
(Een kopie daarvan is niet nodig.)
- De leerling moet Nederlands als thuistaal spreken. (Spellingcontrole voor anderstaligen is een volgende stap.)
- De leerling was 10 jaar of ouder toen hij de spelfouten maakte.
- Kunt u foutenmateriaal van verscheidene leerlingen opsturen? Dan graag!

Welke inlichtingen hebben we nodig?

- Leeftijd (in jaren) van de leerling toen hij de fouten maakte
- Woonplaats van de leerling (geen naam, geen adres)
- Soort onderwijs, klas/groep
- Of de leerling doorgaans met een duidelijk dialectisch accent spreekt (ja of nee)
- Uw eigen gegevens: naam, functie, e-mailadres, adres

U verstuurt foutenmateriaal + inlichtingen

Per post: Dirk Callebaut,

Gr. Nieuwedijkstraat 208, 2800 Mechelen

OF

Per e-mail: U scant het foutenmateriaal + inlichtingen in en mailt ze naar spellingcontrole.dyslexie@gmail.com

Alle gegevens worden strikt vertrouwelijk behandeld.

Alle fouten worden anoniem verwerkt.

Ontvangst van mails wordt altijd bevestigd.

Alvast bedankt voor uw onmisbare hulp!

Graag meer inlichtingen?

Mail even naar: spellingcontrole.dyslexie@gmail.com

